

BAYBURT İLİNDE NÜFUSUN GELİŞİMİ VE DAĞILIŞI

Changes and Distribution of Population in Bayburt (Turkey)

Dr. Sedat AVCI*

ÖZET

Bayburt'un nüfusu 1927-90 döneminde artmıştır. Ancak bu artış gerçekte yalnız Bayburt şehrinde olmuştur. Kırsal nüfus ise 1975'e kadar artmış, daha sonra azalmıştır.

ABSTRACT

The population of Bayburt province has increased between 1927-90. But this increase in population, the rural parts of Bayburt province has increased until 1975, and than it decreased.

Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü'nde bulunan Bayburt ili, kıyı kesimi ile iç kesimleri birbirine bağlayan geçitlerden biri üzerindedir. Eski çağlardan beri değişik uygarlıklara ait toplulukların yaşadığı Bayburt ve çevresi, Türklerin Anadolu'da ilk yerleştikleri yerlerden birisidir. Osmanlılar tarafından alınışına kadar Saltuklular, Danişmendler, Trabzon İmparatorluğu, Selçuklular, İhanlılar, Karakoyunlular, Akkoyunlular ve Safeviler tarafından işgal edilen Bayburt, 1514'de Yavuz Sultan Selim zamanında fethedilmiştir (MİROĞLU, 1975: 11-15).

Osmanlı idaresi altında önce Erzurum eyaletine bağlı bir sınır sancağı olan Bayburt, zaman içinde sınır sancağı özelliğini kaybedip, önemini yitirmesiyle 1551'den sonra Erzurum sancağının bir kazası, 1631'de ise Erzurum eyaletinin bir livası olmuştur. 1881'de Erzincan'a, sonra tekrar Erzurum'a bağlanmış, Cumhuriyet döneminde de 1927'de Gümüşhane'nin bir ilçesi durumuna gelmiştir. 1927-1989 tarihleri arasında ilçe durumunda olan Bayburt, 15.6.1989 tarih ve 3578 sayılı kanunla il olmuştur.

Bu makalenin konusunu sadece nüfus artış ve azalışları oluşturacaktır. Çeşitli fonksiyonlar, ekonomik faaliyetler ve sosyal yapıla ilişkin sorunlar ayrı bir çalışma konusu olarak düşünülmüştür. Bu çalışmada Bayburt'un il olmasından sonraki idari bölünüşü esas alınmış ve geçmişe ait nüfus verileri bu bölünüşe göre değerlendirilmiştir. Bayburt ilinin Merkez ilçesi dışında 2 ilçesi ve 177 köyü vardır. Bu köylerden 122'si Merkez ilçeye, 25'i Aydıntepe ilçesine ve 30'u Demirözü ilçesine bağlıdır (Harita 1).

* İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü.

Bayburt ve çevresinde nüfusun geçmişine ilişkin bilgilerimiz genellikle tahrir defterleri ve tapu kayıtlarına dayanmaktadır. Bu kayıtlarda yalnız vergi mükellefleri ile vergiden muaf olanlar kayıtlı olmakla beraber, bu rakamlardan tahmini bir nüfus elde etmek mümkündür. XVI. yüzyılda Bayburt'ta 2-3 bin, Bayburt kazasına bağlı köylerde de (nüfusu belirlenebilen 159 köydür) 10-15 bin nüfus yaşıyordu (Tablo 1).

Tablo 1: XVI. Yüzyılda Bayburt Kazasının Nüfusu

	1516	1520	1530
Bayburt	2477	4935	3231
Köyler	9714	14992	15356

(MİROĞLU, 1975: 119).

19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunun içine düştüğü idari ve mali kriz nedeniyle Bayburt'ta da bir nüfus kaybı yaşanmıştır. Osmanlı-Rus savaşları, Ermeni ayaklanmaları, İran'dan yapılan transit ticaretin azalmasıyla bölge ekonomisinin çöküntüye uğraması gibi nedenler Bayburt ve çevresinin hızla nüfus kaybetmesine neden olmuştur. 19. yüzyılın sonunda Bayburt'un nüfusu 8000 iken, 1927'de 7373'e düşmüştür. Yine 1927'de Bayburt'a bağlı yerleşmelerde 41469 kişinin yaşadığı, toplam nüfusun 48842'ye ulaştığı bilinmektedir.

Bayburt ve Bayburt'a bağlı yerleşmelerin nüfusları Cumhuriyet döneminde 1975'e kadar sayısal olarak artmış, bu tarihten sonra azalmaya başlamıştır (Tablo 2). 1927-1960 döneminde yaklaşık 2 misli olan nüfus, 1965 sayımında ilk defa 100 bini aşmıştır. En yüksek nüfus olan 111 915'e 1975'de ulaşılmasından sonra nüfus, azalış eğilimi göstermeye başlamıştır. Bu dönem içinde 1980-85 arasında görülen artış, Bayburt şehir nüfusundaki artıştan kaynaklanmıştır. Oysa aynı dönemde bağlı yerleşmelerin toplam nüfusları azalmaya devam etmiştir. Bunda bir ölçüde Bayburt'un il olabilmesi için Bayburt'ta yaşamayan Bayburtluların sayım zamanı şehirde bulunması da etkili olmuştur.

Tablo 2: Bayburt'ta Nüfusun Gelişimi

	1927	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990
Bayburt	7373	10339	10864	9473	9843	13107	11937	15184	20145	20156	22578	28068	33677
Bağlı Yerleşme	41469	55139	60610	65100	69888	71889	84410	89317	90687	91759	82813	81354	73653
Bayburt İli	48842	65478	71474	74573	79731	84996	96347	107501	110832	111915	105391	109422	107330

Sayım dönemleri arasındaki sayısal artışların gerçekte bir artış mı, yoksa azalmış mı olduğunun belirlenmesi için dönemler arası yıllık nüfus artış hızları hesaplanmıştır (Tablo 3). Buna göre Bayburt ve Bayburt'a bağlı yerlerin toplam nüfusu sayısal olarak 1975-80 ve 1985-90 sayım dönemleri haricinde sürekli

Tablo 3: Bayburt ve Bağlı Yerleşmelerin Yıllık Nüfus Artış Hızlarının* Türkiye Geneli İle Karşılaştırılması (binde)

		1927-35	1935-40	1940-45	1945-50	1950-55	1955-60	1960-65	1965-70	1970-75	1975-80	1980-85	1985-90	1927-90
Bayburt	İ Merkezi	42.2	10.0	-27.3	7.6	57.1	-18.7	48.1	56.5	0.1	22.6	47.2	36.4	24.1
	Bağlı Yerleşme	35.6	18.9	14.2	14.1	5.6	32.1	11.2	3.0	2.3	-20.5	-3.5	-19.8	9.1
	Ortalama	36.6	17.5	8.4	13.3	12.9	25.1	21.9	6.1	1.9	-12.0	7.5	-3.8	12.4
Türkiye	Şehir	17.5	26.2	15.1	22.4	55.6	49.2	39.7	47.3	41.7	30.4	62.6	37.1	35.9
	Kır	22.2	17.3	9.1	21.4	17.4	19.5	17.1	12.5	13.7	13.2	-10.5	3.4	9.3
	Ortalama	21.1	19.5	10.5	21.7	27.7	28.5	24.6	25.1	25.0	20.6	24.8	21.7	22.5

* Yıllık nüfus artış hızının bulunmasında $P = P_0 \cdot e^{rt}$ formülü kullanılmıştır (P = ikinci sayımı, P_0 = ilk sayımı, r = Dönemler arası nüfus artış hızını, n = süreyi, $e = 2.71828$ (sabit sayı)'i göstermektedir).

artmış görünmesine karşılık, Türkiye kır nüfusunun artış oranları ile karşılaştırıldığında bu artışın 1927-35 dönemi dışında daima düşük olduğu görülmektedir. 1975-80 ve 1985-90 dönemlerinde ise bir azalış söz konusudur. Bu azalış 1975-80 döneminde yıllık binde 12.0, 1985-90 döneminde de yıllık binde 3.8 olarak gerçekleşmiştir. 1927-90 döneminde Bayburt ve çevresinin yıllık nüfus artış hızı binde 12.4 iken, aynı dönemde Türkiye genelinde ortalama yıllık nüfus artış hızı neredeyse bunun iki katı (binde 22.5) olmuştur. Bu konuda yapılan bir çalışmada, Türkiye'de ortalama nüfus artış oranının binde 25 dolayında olduğu ifade edilmektedir. Kırsal kesimlerde bu değerler binde 27.2'ye çıkarken, şehirlerde binde 20.7 dolayında yıllık nüfus artış hızı beklenilmektedir. Bölgelere göre de değerlerde değişim söz konusudur. Bayburt'un da içinde yer aldığı Karadeniz Bölgesi'nde kırlarda binde 23.4, şehirlerde ise binde 24.2 artış hızı beklenmektedir (CERİT, 1983: 25). Buna göre Bayburt'a bağlı yerleşmelerde binde 23-25 dolayında bir artış olması gerekirken bunun olmaması, nüfusta bir artış olmuş olsa bile, aslında nüfusun ne kadar çok azaldığını göstermektedir. Bayburt'ta kırsal nüfus 1927-45 ve 1955-60 dönemlerinde Türkiye ortalamasının üstünde, 1945-55 ve 1960-75 dönemlerinde ise Türkiye ortalamasının altında artış göstermiştir. 1975'den sonra bir artıştan değil bir azalıştan söz edilebilir 1972-90 döneminde kırlardaki nüfus artışları karşılaştırıldığında gerek Bayburt'un gerekse Türkiye'nin kırsal nüfusunun yıllık ortalama artış hızının hemen hemen aynı olduğu görülür (Bayburt'ta binde 9.1, Türkiye'de binde 9.3).

Bayburt şehrinin nüfusu ise 1940-45 ve 1955-60 haricinde sayısal olarak artmıştır. Bayburt'un 1927 yılında 7373 olan nüfusu, 1945'e kadar artarak 10000'in üzerine çıkmıştır. Çok az miktarlarda gerçekleşen bu artış, aslında büyük miktarlarda göçe de işaret etmektedir. Bu göç 1940-45 döneminde artarak devam etmiş ve nüfusun sayısal olarak azalmasına da neden olmuştur. 1940 öncesinde nüfusun azalmasının temelinde ekonomik nedenlerle olan göçler yatmaktaydı. Oysa 1940-45 döneminde özellikle II. Dünya Savaşı nedeniyle askerlik çağındakilerin yanında ihtiyatların da askere alınması ve doğuda Rus işgali korkusuyla sivil nüfusun bir kısmının göç etmesi nedeniyle nüfus azalmıştır. Ancak

savaşın ardından nüfusun büyük bir kısmının geri dönmediği tahmin edilmektedir. 1955-60 döneminde görülen nüfus azalışı yine ekonomik nedenlere bağlı olarak ortaya çıkmış olan göçün bir sonucudur. 1960'dan itibaren Bayburt'un nüfusu az miktarlarda da olsa artış göstermiştir.

Bayburt şehrinin yıllık nüfus artış hızlarının incelenmesi, Bayburt'un 1935-50, 1955-60 ve 1970-75 dönemleri dışında doğal artış hızından daha fazla bir hıza sahip olduğunu göstermektedir. Bu aynı zamanda Bayburt'un göç aldığına da bir göstergesidir. Ancak bu göç alma sağlıklı bir göç alma olayı değildir. Gelen nüfus herhangi bir şekilde istihdam edilememektedir. Göç de çoğunlukla Bayburt'a bağlı yerleşmelerden olmaktadır. Bayburt şehrinde 1927-90 döneminde ortalama yıllık nüfus artış hızı binde 24.1'dir. Bu değer aynı dönemdeki Türkiye şehirlerinin nüfus artış hızlarının ortalamasından düşüktür. Sonuç olarak bu artışla Bayburt'un nüfusu 1990 yılında 33677 olmuştur.

Bir sahadaki nüfus artışının göstergelerinden biri de km^2 'ye düşen nüfus miktarıdır. 1927-90 yılları arasında gerek Bayburt'ta gerek Türkiye genelinde km^2 'ye düşen nüfus miktarı artmıştır. 1927'de Bayburt'ta km^2 'ye 13 kişi düşüyordu. Bu, 18 olan Türkiye genelinden $1/4$ oranında daha azdı (Tablo 4). 1935-45 yılları arasındaki oran % 15 olmak koşuluyla, km^2 'ye düşen nüfus artmaya devam etmiştir. Oransal artış aynı olmasına karşılık bu dönemde km^2 'ye düşen kişi miktarı hızla farklılaşmaya başlamıştır. Buna 1950'den itibaren oransal artışın da fazlalaşması eklenince aradaki fark 1970'de % 30'u, 1980'de % 50'yi geçmiş ve 1990'da % 60'a erişmiştir. Bayburt'ta 1990 yılında km^2 'ye 29 kişi düşerken, Türkiye ortalaması olarak bu değer 73 kişi olmuştur.

Tablo 4: Bayburt ve Türkiye'nin Nüfus Yoğunluğu Açısından Karşılaştırılması (Kişi / Km^2)

Sayım Yılı	Bayburt	Türkiye *
1927	13	18
1935	17	21
1940	19	23
1945	20	24
1950	21	27
1955	23	31
1960	26	36
1965	29	41
1970	30	46
1975	30	52
1980	28	58
1985	29	65
1990	29	73

* Değerler 1990 Genel Nüfus Sayımı İdari Bölünüşten alınmıştır.

Bayburt ilinde Nüfusun Dağılışı

Bayburt ilinde nüfusun dağılışı yükselti kademeleri ile ilişki kurularak ele alınmıştır. Bayburt ilinin % 45.8'i dağlık, % 1.0'i yayla, % 20.1'i ova % 33.1'de dalgalı düzlük olarak sınıflandırılmıştır (K.İ.B, 1967:16). Bu oranlar Bayburt ilinin daha çok ovalık ve dalgalı düzlükler olarak tanımlanan alanlardan meydana geldiğini göstermektedir. Ovanın en alçak olduğu yerler 1500 m.nin altındadır. Bayburt ilinin yüksek kesimlerini ise kuzeydoğuda Soğanlı dağları (Demirkapı T. 3376 m., Bozdağ 2904 m.) ve güneydoğuda Coşan dağları (2975 m.) oluşturmaktadır.

Çalışmada yerleşmeler buldukları yükseltilere göre kademelere ayrılmış ve nüfusları kademelerine göre değerlendirilmiştir¹. 1. Kademe, 1500-1750 m. arasında, 2. Kademe, 1751-2000 m. arasında, 3. Kademe, 2001-2250 m. arasında, 4. Kademe ve 2251-2500 m. arasında, 5. Kademe olarak değerlendirilmiştir. İnceleme sırasında 2500 m.nin üzerinde köy yoktur. Yapılan tasnife göre 1. Kademe 8, 2. Kademe 73, 3. Kademe 79, 4. Kademe 15 ve 5. Kademe 2 yerleşme yer almaktadır.

Yerleşmeler içinde 3. Kademe yer alanlar sayı bakımından çok olmalarına karşılık, nüfus bakımından 2. Kademe yer alanlardan sonra gelmektedirler (Tablo 5). 2. Kademe olarak beliren kesim, daha çok nüfus barındırmaktadır. Diğer kademelerdeki köyler çok az nüfuslarla bunları takip etmektedir.

Bir sahada kırsal nüfusun dağılışının bir ifadesi de nüfus bakımından ortalama yerleşme büyüklükleridir. Bu nedenle Bayburt ilinde nüfus açısından ortalama yerleşme büyüklükleri ortaya konulmaya çalışılmıştır (Tablo 6). Bayburt ilinde bu değer 1935'de 324'tü. Daha sonra nüfus artışına bağlı olarak 1975'de en yüksek miktar olan 518'e çıkmış, ardından da azalarak 1990'da 416'ya inmiştir.

Yerleşme büyüklükleri yükselti kademelerine göre ele alındığında da hemen hemen aynı büyüme ve küçülmeler görülmektedir. 1. Kademe köy büyüklüğünün gelişimi Bayburt ili ortalaması ile aynı doğrultudadır. 1935'de 368 olan ortalama köy büyüklüğü 1975'e kadar artarak 594'e erişmiş, daha sonra yıldan yıla azalmış ve 1990'da 446 olmuştur. 2. Kademe 1935'de 392 olan bu değer 1970'de en yüksek seviyeye ulaşmıştır (654). Ardından azalış ve artışlar birbirini izleyerek 1990 da 596 ya düşmüştür. 3. ve 4. Kademelerde 1965 ve 1975 yıllarında, birincisi daha yüksek olan iki maksimum köy büyüklüğü görülmektedir. 3. Kademe 262'den 412'ye kadar çıkmış olan nüfus açısından ortalama köy büyüklüğü 1990 da 286'ya düşmüştür. 4. Kademe de bu değerler 1935'de 307, 1965'de 420 ve 1990'da 225 olarak gerçekleşmiştir. 5. Kademe yer alan köyler nüfus bakımından en yüksek seviyeye 1960'ta ulaşmışlardır (396). Bu kademe 1990 yılında köy büyüklüğü azalarak

¹ Yerleşme kavramı köy ve kasabalar için kullanılmıştır. Kom, mezra vb. gibi diğer kır iskânına ait yerleşmelerde nüfuslar bağlı oldukları köyler içinde ele alındığından bu çalışmada sözkonusu edilmemişlerdir.

Tablo 5: Bayburt İlinde Yükselti Kademelerine Göre Nüfusun Dağılışı

		TOPLAM	MERKEZ İLÇE	AYDINTEPE	DEMİRÖZÜ
1935	1. Kademe	2581	2581	-	-
	2. Kademe	15503	14557	6735	5196
	3. Kademe	15216	10337	1144	3882
	4. Kademe	3653	1832	650	-
	5. Kademe	579	-	579	-
	Toplam	36953	29307	9108	9078
1940	1. Kademe	2830	2830	-	-
	2. Kademe	16681	15962	7300	6154
	3. Kademe	17025	11637	1182	4266
	4. Kademe	3728	1877	537	-
	5. Kademe	607	-	607	-
	Toplam	40564	32306	9626	10420
1945	1. Kademe	2910	2910	-	-
	2. Kademe	18470	17335	7683	6149
	3. Kademe	18809	12856	1279	4638
	4. Kademe	4068	2079	527	-
	5. Kademe	567	-	567	-
	Toplam	44257	35180	10056	10787
1950	1. Kademe	3088	3088	-	-
	2. Kademe	19825	18682	7809	6842
	3. Kademe	20372	13818	1280	5121
	4. Kademe	4244	2203	515	-
	5. Kademe	622	-	622	-
	Toplam	47629	37791	10286	11963
1955	1. Kademe	2929	2929	-	-
	2. Kademe	20254	18963	8313	7170
	3. Kademe	20613	13921	1366	5518
	4. Kademe	4532	2266	538	-
	5. Kademe	656	-	656	-
	Toplam	48328	38879	10873	12688
1960	1. Kademe	4288	4288	-	-
	2. Kademe	24123	22548	9720	8213
	3. Kademe	23014	15539	1479	6661
	4. Kademe	5608	3233	511	-
	5. Kademe	793	-	793	-
	Toplam	57033	45608	12503	14874
1965	1. Kademe	4380	4380	-	-
	2. Kademe	25855	24190	10011	9412
	3. Kademe	24374	16227	1560	6679
	4. Kademe	5712	3278	600	-
	5. Kademe	734	-	734	-
	Toplam	60321	48075	12905	16091
1970	1. Kademe	4683	4683	-	-
	2. Kademe	27007	24813	11864	8930
	3. Kademe	23629	15971	1454	6413
	4. Kademe	5428	3163	549	-
	5. Kademe	730	-	730	-
	Toplam	60747	48630	14597	15343
1975	1. Kademe	4759	4759	-	-
	2. Kademe	25904	24120	12012	9792
	3. Kademe	24008	15730	1412	7110
	4. Kademe	5466	3179	553	-
	5. Kademe	743	-	743	-
	Toplam	60137	47788	14720	16902
1980	1. Kademe	4253	4253	-	-
	2. Kademe	23695	21932	12033	8316
	3. Kademe	21520	13350	1281	6275
	4. Kademe	4496	2680	572	-
	5. Kademe	862	-	862	-
	Toplam	53664	42215	14540	14591
1985	1. Kademe	4021	4021	-	-
	2. Kademe	22948	21211	12983	9378
	3. Kademe	19761	11844	1039	6311
	4. Kademe	3809	2084	469	-
	5. Kademe	635	-	635	-
	Toplam	50539	39160	14491	15689
1990	1. Kademe	3570	3570	-	-
	2. Kademe	21376	18657	13943	8220
	3. Kademe	16360	9889	1193	5099
	4. Kademe	2947	1664	431	-
	5. Kademe	514	-	514	-
	Toplam	44253	34080	16081	13319

1935'deki seviyenin de altına inmiştir (1935'de 289, 1990'da 257).

Tablo 6: Bayburt İlinde Yükselti Kademelerine Göre Ortalama Köy Büyüklüğü

	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990
1. Kademe	368	404	415	441	418	536	547	585	594	531	502	446
2. Kademe	392	434	461	495	510	576	573	654	653	603	620	596
3. Kademe	262	291	321	347	357	394	412	398	411	368	343	286
4. Kademe	307	304	328	339	362	407	420	398	401	318	285	225
5. Kademe	289	303	283	311	328	396	367	365	371	331	317	257
Ortalama	324	356	382	411	422	476	504	512	518	467	459	416

Aşağıda önce yükselti kademelerine göre nüfusun değişimi ele alınacak, daha sonra dağılışına yer verilecektir.

1. Kademe yer alan köyler merkez ilçeye bağlıdır. Bu kademedeki nüfusun Bayburt'a bağlı yerleşmelerin toplam nüfuslarındaki payı sayım yıllarına göre % 4.0w11225.1 arasında değişmektedir. 1935'de 2581 nüfusa sahip olan 1. Kademe nüfus 1950'de 3000'i aşmış, 1955'de 2929'a düşmüş ve ardından tekrar artarak 1975'de 4759'a ulaşmıştır. 1975'den itibaren ise nüfus azalmaya başlamış ve 1990'da 3570'e inmiştir. 1. Kademe yalnız 4 köyde nüfus sayısal olarak artmış, fakat hepsinde sayım dönemleri arasında en azından bir dönemde nüfus azalmıştır. Yıllık nüfus artışlarının karşılaştırılması da dönemler itibariyle sayısal artışların bazen nüfus azalmasına işaret ettiğini göstermektedir (Tablo 7). 1. Kademe yıllık nüfus artış hızı 1955-60 ve 1965-70 dönemlerinde Bayburt'un kırsal nüfus artış hızından daha fazla olmuştur. Diğer sayım dönemleri arasındaki artışlar daha az oranlarda gerçekleşmiş, 1975'den sonra ise nüfusta bir azalma görülmüştür. Bununla beraber 1935-90 döneminde 1. Kademenin ortalama yıllık nüfus artış hızı binde 5.8 olarak gerçekleşerek, Bayburt'un kırsal nüfusunun aynı dönemdeki yıllık artış hızından daha yüksek olmuştur.

Tablo 7: Bayburt'a Bağlı Yerleşmelerde Yükselti Kademelerine Göre Yıllık Nüfus Artış Oranları (binde)

	1935-40	1940-45	1945-50	1950-55	1955-60	1960-65	1965-70	1970-75	1975-80	1980-85	1985-90	1935-90
1. Kademe	11.2	12.7	11.8	-10.5	39.1	4.2	13.3	3.2	-22.4	-11.2	-23.7	5.8
2. Kademe	20.6	11.2	14.7	6.0	26.2	14.7	10.8	-0.4	-15.9	5.6	-7.9	8.3
3. Kademe	20.9	19.1	15.7	5.4	19.7	9.1	-6.9	6.4	-22.4	-13.9	-35.9	2.0
4. Kademe	-1.7	14.9	7.0	12.6	10.3	6.2	-10.9	1.3	-46.1	-22.1	-47.2	-4.4
5. Kademe	9.4	13.6	18.5	10.6	37.9	-15.4	-1.0	3.5	-23.0	-8.3	-42.2	-1.8
Ortalama	18.9	14.2	14.1	5.6	32.1	11.2	3.0	2.3	-20.5	-3.5	-19.8	5.2

2. Kademe yer alan yerleşmelerden 45'i Merkez ilçeye, 15'i Aydıntepe

ilçesine ve 13'ü de Demirözü ilçesine bağlıdır. Bu kademedeki yaşayan nüfusun Bayburt'un kırsal nüfusundaki payı 1935-75 arasında % 49.6-51.9 arasında iken, 1975'den sonra her yıl artarak 1990'da % 59.1'e erişmiştir. Nüfuslar açısından ele alındığında 1935-70 arasında nüfus, 27434'den 47801'e çıkmıştır. 1970-80 arasında ise 44044'e gerilemiş, ardından 1985'de artarak 45309'a erişmesine rağmen, 1990'da 43539'a inmiştir. Yıllık nüfus artışı bakımından 2. Kademedeki nisbeten hızlı bir artış söz konusu olmuştur. 1940-45, 1955-60 ve 1970-75 dönemleri dışında da nüfusun artış hızı, Bayburt'un kırsal nüfusundan daha fazla artışa sahiptir. Değerler sadece 1955-60 döneminde Türkiye geneline ait değerlere yaklaşmıştır. İlçeler bazında incelendiğinde Merkez ilçenin bu kademedeki nüfusu 1970'e kadar artış, bundan sonra da azalış göstermiştir. Bu durum Demirözü ilçesinde 1965-70, 1975-80 ve 1985-90 arasında azalış diğer yıllar arasında da artış şeklinde olmuştur. Aydıntepe ilçesinin bu kademedeki nüfusu devamlı artış göstermiştir. Merkez ilçede 19, Aydıntepe'de 11 ve Demirözü'nde de 6 yerleşmenin nüfusu 1990 yılında 1935 yılındaki nüfuslarından fazla olmuştur. Başka kelimelerle 1990'da 36 köyün nüfusu 1935 yılındaki düzeyinin de altına inmiştir. Hiçbir köyde nüfus, sayım dönemleri boyunca sürekli artış göstermemiştir. Aydıntepe ilçesinde 2. Kademedeki yerleşmelerin toplam nüfuslarının 1935-90 döneminde sürekli artmasında, Aydıntepe ilçe merkezinin nüfus bakımından gelişmesinin etkisi büyüktür. 2. Kademenin 1935-90 arasındaki yıllık nüfus artış hızı Bayburt'ta kendisine bağlı yerleşmelerin genel artış hızından daha yüksektir (binde 8.3).

3. Kademedeki Merkez ilçeden 57, Aydıntepe ilçesinden 3 ve Demirözü ilçesinden de 17 köy yer almaktadır. Bu kademedeki yaşayan nüfusun Bayburt'a bağlı yerleşmelerin toplam nüfusu içindeki payı, 2. Kademedeki olduğu gibi 1935'den 1950'ye kadar % 36.2-38.2 arasında artmış, 1955'de yine % 38.2 ile sabit kalmış, fakat bu yıldan sonra düşerek 1990'da % 30.7'ye inmiştir. 1935'de 20242 olan nüfus 1965'e kadar artarak 32613'e ulaşmıştır. Daha sonra bu yükselti kademesinde yaşayan nüfus (1970-75 dönemi hariç) azalmaya başlamış ve 1990'da 22652 olmuştur. 3. Kademedeki yıllık nüfus artış hızı 1935-50 ve 1970-75 dönemlerinde Bayburt'a bağlı yerleşmelerin toplamına göre fazla, diğer dönemlerde düşük gerçekleşmiştir. İlçeler bazında ele alındığında Merkez ilçe köylerinin 15216 olan nüfusu, 1965'de 24374'e çıkmış, 1970'de 23629, 1975'de 24008 olmuş, bundan sonra tedricen azalarak 1990'da 16360'a inmiştir. Aydıntepe ilçesinde 1935'de 1144 olan toplam nüfus, 1945-50 dönemi hariç artarak 1965'de 1560'a erişmiştir. Genelde olduğu gibi Aydıntepe ilçesinde de 1965'den sonra azalarak 1985'de 1935 nüfusunun altına düşmüştür (1039). 1985-90 arasında Aydıntepe'nin 3. Kademedeki nüfusu tekrar artarak 1193 olmuştur. Demirözü ilçesinde bu kademedeki nüfus 1965'e kadar artmış (3882'den 6579'a), bu tarihten sonra artış ve azalış dönemleri birbirini takip ederek 1990'da 5099'a inmiştir. En fazla köy sayısına da sahip olan bu yükselti kademesinde Merkez ilçede 27, Aydıntepe ilçesinde 2 ve Demirözü ilçesinde 8 köyün 1990 nüfusu 1935'deki nüfuslarının üzerinde olmuştur. 3. Kademedeki köylerin 1935-90 arasındaki ortalama yıllık nüfus artış hızı binde 2.0'dir. Bu değer

Bayburt ilinin kırsal nüfus artış hızından düşüktür.

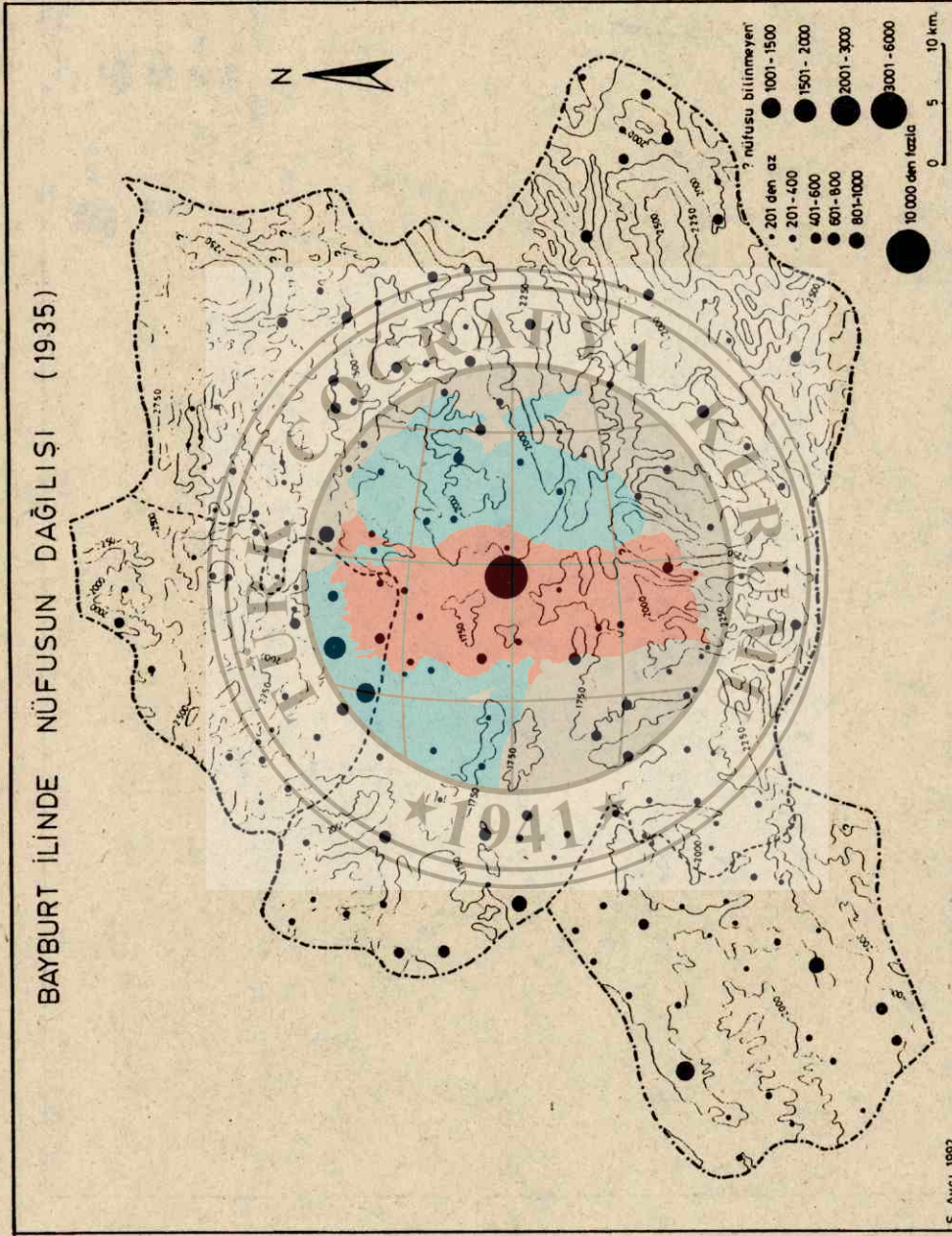
4. Kademedeki Merkez ilçe ile Aydıntepe ilçelerine ait köyler yer almaktadır. Bu kademedeki 12 köy Merkez ilçeye, 3 köy de Aydıntepe ilçesine aittir. Bu kademedeki nüfusun kırsal nüfustaki payı % 4.5-7.8 arasında değişmektedir. 4. Kademenin Bayburt'un kırsal nüfusundaki payına oranı günümüze gelindikçe azalmaktadır. 1940-65 ve 1970-75 dönemlerinde nüfus binde 1.3-14.9 arasında artış göstermişse de, azalış gösterdiği dönemlerde azalış oranı binde 1.7-47.2 arasında değiştiğinde yıllık nüfus artış oranı ortalama binde -4.4 olmuştur. 1935'te 4303 olan 4. Kademe nüfusu 1965'e kadar yükselmiştir (6312). 1990'da ise nüfus yarı yarıya azalmıştır (3378). 4. Kademenin toplam nüfusunda beliren bu durum ilçelerin bu kademeye dahil olan köylerinde de dikkati çekmektedir. Hatta Aydıntepe ilçesinde 1950-55, 1960-65 ve 1970-80 dönemleri haricinde bütün dönemlerde azalış vardır.

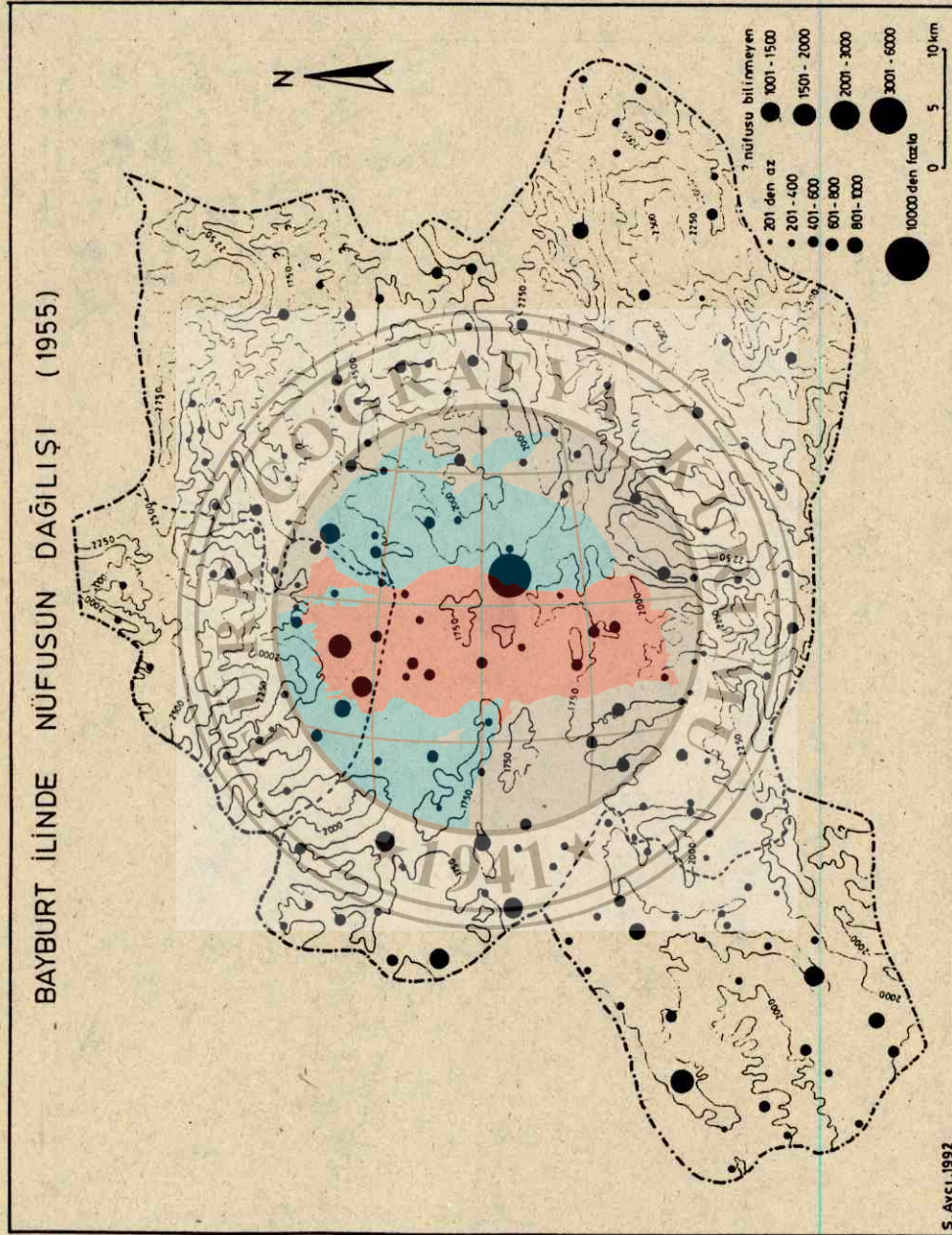
1935-90 döneminde nüfusun azalış gösterdiği bir diğer yükselti kademesi de 5. Kademedir. 5. Kademedeki yalnız Aydıntepe ilçesine bağlı Erikdibi ve Sırataşlar köyleri bulunmaktadır. Her iki köyün nüfusu 1960'a kadar artmış (1935'de 579, 1960'da 793), sonra tedricen azalarak 1990'da 514'e inmiştir. Toplam kırsal nüfustaki payı % 0.7-1.0 arasında değişen 5. Kademedeki köylerin nüfusu 1935-90 döneminde yıllık binde 1.8 azalmıştır.

Aşağıda 1935, 1955, 1975 ve 1990 yıllarındaki örneklere göre nüfusun dağılışı ortaya konulmaya çalışılmıştır. 1935 yılında Merkez ilçeden Konursu ve Çayır yolu, Aydıntepe ilçesinden Aydıntepe ve Arpalı ile Demirözü ilçesinden de Gökçedere nüfus bakımından belirgin bir şekilde dikkati çekmektedir (Harita 2). Diğer köyler az nüfusları ile belirmektedir. Oysa 1955 ve 1975 yıllarında yerleşmelerin nüfusları genellikle artmıştır (Harita 3 ve 4). Merkez ilçede Konursu, Çayır yolu, Akşar, Mutlu, Sancaktepe, Yıldırım, Helva ve Örence; Aydıntepe ilçesinde Aydıntepe haricinde 1955 yıllarında Arpalı ve Yukarı Kırzı köyleri, 1975'de ise yukarıdakilerin dışında Çatıksu ve Pınargözü; Demirözü ilçesinde ise ilçe merkezi, Gökçedere ve Kalecik köyleri belirginleşmektedir.

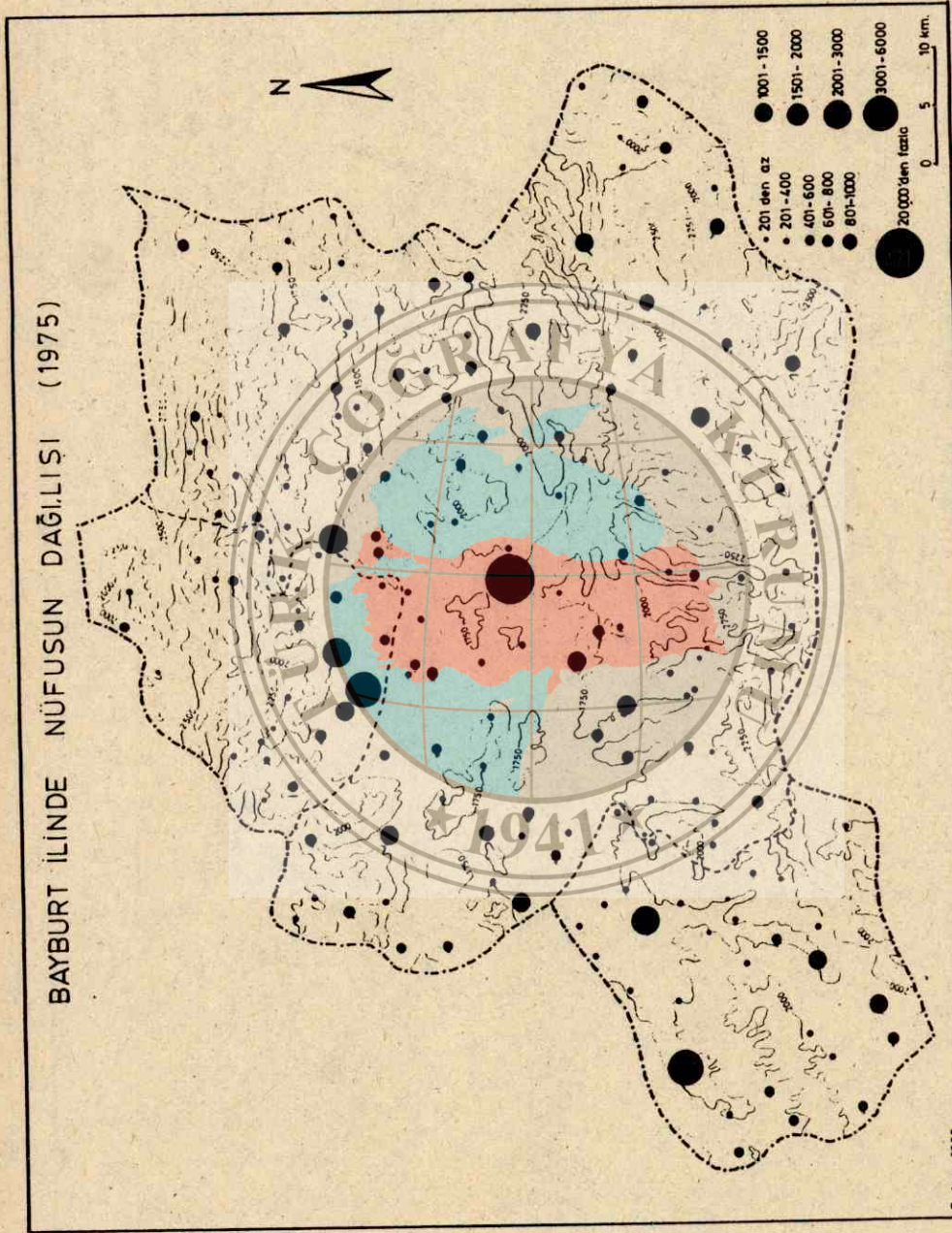
1990 yılına ait nüfus dağılışı haritasında büyük merkezler dışında bir nüfus kaybı olduğu hemen anlaşılmaktadır (Harita 5). Bu harita da 1975'de olduğu gibi birbirine yakın büyük nüfuslu köyler yoktur. Ancak eskiden de nüfusu çok olan köyler nüfuslarını genelde en azından korumuşlar veya çok az nüfus kaybetmişlerdir.

Sonuç olarak Bayburt'ta nüfusun dağılışı ve bu nüfusun yükselti kademesine göre artış veya azalışı, bölge ekonomisinde tarımın hakimiyetini göstermektedir. Çünkü alçak kesimlerde veya alçak kesimler ile yüksek kesimler arasındaki geçiş zonunda yer alan ve tarımsal üretime uygun yerlerdeki köylerde göçe katılan nüfus azdır. Oysa imkanların kısıtlı olduğu yerlerde bu nüfus özellikle il dışına göç etmektedir.

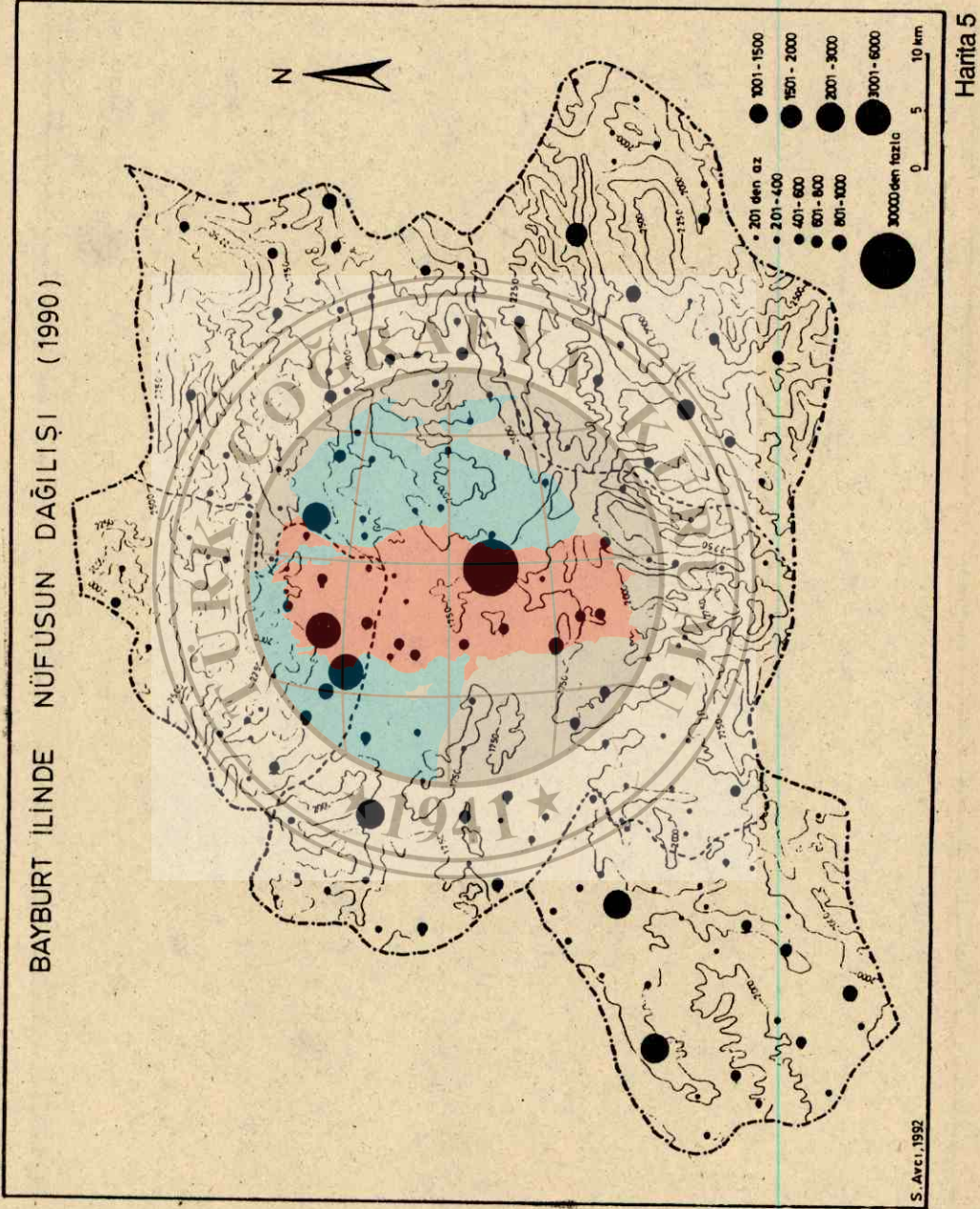

Harita 3

Harita 4

Bayburt İlinde Nüfus Gruplarına Göre Yerleşme Sayıları ve Nüfusları

Bayburt ilinde nüfus gruplarına göre yerleşmeler sınıflandırılmış ve Bayburt il merkezi dışındaki yerlerin toplam nüfusuna oranlanarak değerlendirilmiştir. Sınıflandırmada değer olarak 100 nüfus ve katları seçilmiştir (Tablo 8).

Bayburt'ta nüfus açısından 201-300 ile 301-400 arasında nüfusa sahip köylere daha sık rastlanılmaktadır. 1935-65 arasında 201-300 nüfuslu köyler sayıca fazla iken, 1965'de 301-400 arasındaki köyler büyük artış göstermiş, 1975'de de sayıları eşitlenmiştir. 1980'den itibaren 201-300 nüfus grubundaki köyler sayıca fazla olmuştur. 1990'da da sayı bakımından çoğunluk 101-200 nüfuslu köyler grubuna geçmiştir. Sayıca fazlalığı oluşturan nüfus grupları, genel olarak en fazla nüfus yüzdesine de sahiptirler.

1935 sayımında 170 köyün 115 tanesi 101-400 nüfus grubunda yer alıyordu. Ancak 101-400 arasında nüfusa sahip olan 115 köy, nüfusun sadece % 50'sini barındırıyordu. Nüfusu 1000'in üzerinde olan üç yerleşme dikkati çekmektedir. Bu üç yerleşmeden, bugünkü idari bölünüşe göre ilçe olan Aydıntepe en kalabalık yerleşmeydi (nüfusu 1565). Bunu Demirözü ilçesinin bir köyü olan Gökçedere ile Aydıntepe ilçesinin bir köyü olan Arpalı izlemekteydi. 1935 yılında 1000 kişiden fazla nüfusu olan yerlerde Bayburt'a bağlı yerleşmelerin nüfusunun % 7.3'ü yaşamaktaydı.

1940 sayımında 51 köyün nüfusu 201-300 arasında değişiyordu. Bu köylerde, Bayburt ilinde il merkezi hariç geri kalan nüfusun % 21.6'sı barınıyordu. Sayı bakımından 101-200 ve 301-400 nüfuslu olanlar bu nüfus grubunu takip ediyordu (sırasıyla 31 ve 30). Nüfus açısından ele alındığında toplam nüfusun % 16.2'si 301-400 arasındaki köylerde yaşarken, sayıca birbirine yakın olmasına rağmen 101-200 arasındaki nüfuslu yerlerde toplam nüfusun sadece % 8.4'ü vardı. 1000'den fazla nüfusa sahip yerleşme sayısı yine üçtür. Aynı nüfus büyüklüğü sırası ile durumlarını koruyan bu yerleşmelerde toplam nüfusun % 6.9'u yaşıyordu.

1945'de 201-300 nüfus grubundaki köy sayısı 50'dir. Bunu 301-400 nüfus grubundaki köyler izlemektedir. 201-300 grubundaki köylerde nüfusun % 19.5'i yaşarken, 301-400 grubunda da % 18.9'u yaşamaktaydı. 1000'in üzerinde nüfusa sahip olan yerlere Konursu da dahil olmuştur. En fazla nüfusu yine Aydıntepe sahiptir. 1000'in üzerinde nüfuslu yerlerde Bayburt haricindeki nüfusun % 8.5'i yaşıyordu.

1950 yılında en fazla köy 201-300 nüfus grubunda yer almakla beraber, en fazla nüfus 301-400 nüfus grubundadır ve yerleşmelerin nüfus miktarlarındaki artış, üst grupların nüfuslarının artmasıyla belirginleşmeye başlamıştır. 1000 nüfuslu yerler arasında Başpınar'da katılmıştır. Ayrıca Gökçedere nüfus bakımından büyük bir artış gerçekleştirerek Aydıntepe'nin de önüne geçmiştir. Bunda Aydıntepe'nin nüfusunun 1945-50 döneminde artmaması da etkili

Tablo 8: Bayburt İlinde Nüfus Gruplarına Göre Köy Sayısı, Nüfusları ve Toplam Nüfus Oranları

Nüfus Grupları	1935		1940		1945		1950		1955		1960		1965		1970		1975		1980		1985		1990													
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%												
100-1000	11	851	13	5	469	0,81	7	529	0,8	5	316	0,4	5	322	0,4	5	349	0,4	3	169	0,2	3	161	0,2	3	178	0,2	7	486	0,6	15	1183	1,6			
101-200	40	6450	11,7	31	5069	8,4	21	3265	5,0	19	2895	4,3	17	2712	3,8	10	1503	1,8	12	1695	1,8	10	1427	1,6	15	2217	2,4	25	3950	4,8	72	4839	6,0	46	7089	9,6
200-300	47	11913	21,6	52	13236	21,8	50	12693	19,5	44	11438	16,4	40	10024	13,9	38	9153	11,7	29	7540	8,4	26	8327	9,9	31	8175	8,9	40	10070	12,2	43	10303	12,7	41	9240	13,2
300-400	28	9482	17,2	30	9767	16,1	35	12293	18,9	38	13555	19,4	39	13871	19,3	37	13377	15,9	31	13933	18,6	36	12335	13,6	35	11512	12,5	33	11347	13,7	28	9759	12,0	21	7243	9,8
400-500	19	8589	15,6	22	11076	18,3	22	10046	15,4	20	8869	12,7	28	12779	17,8	24	10568	12,5	24	10630	11,9	32	14398	15,9	29	13108	14,3	24	10848	13,1	20	9941	11,5	17	7781	10,6
500-600	11	5847	10,6	12	5496	9,0	13	7114	10,9	19	10451	15,0	14	7608	10,6	22	12093	14,3	26	14242	15,9	20	11012	12,2	21	12061	13,2	17	9428	11,4	14	7641	9,4	14	1550	10,3
600-700	6	3868	7,0	7	4590	7,6	8	5204	8,0	5	3227	4,6	8	5337	7,4	15	9569	11,3	16	10928	12,2	13	8429	9,3	13	8367	9,1	11	7036	8,5	12	8308	10,2	6	3894	5,3
700-800	2	1532	2,8	3	2210	3,6	3	2297	3,5	7	5117	7,3	7	5196	7,2	11	8391	9,9	10	6836	7,7	9	6724	7,4	10	7432	8,1	6	4466	5,4	4	3029	3,7	4	2994	4,1
800-900	2	1661	3,0	2	1701	2,8	4	3305	5,1	4	3378	4,8	7	1704	2,0	3	2459	2,8	4	3247	3,7	3	2502	2,8	4	3339	4,0	5	4269	5,2	3	2576	3,5			
900-1000	1	959	1,7	3	2865	4,7	3	2882	4,4	4	3681	5,3	3	2781	3,9	3	2080	2,5	3	2069	2,3	4	3743	4,1	3	2863	3,1	3	2911	3,5	1	577	1,2	2	1847	2,5
1000-10000	1	1106	2,0	1	1199	2,0	1	1039	1,6	1	1039	1,6	1	1039	1,6	1	1039	1,6	1	1039	1,6	1	1039	1,6	1	1039	1,6	1	1039	1,6	1	1039	1,6	1	1039	1,6
1000-2000	1	1106	2,0	1	1199	2,0	1	1039	1,6	1	1039	1,6	1	1039	1,6	1	1039	1,6	1	1039	1,6	1	1039	1,6	1	1039	1,6	1	1039	1,6	1	1039	1,6	1	1039	1,6
2000-3000	1	1316	2,4	1	1366	2,3	1	1472	2,3	1	1422	2,3	1	1336	1,9	1	1230	1,5	1	1230	1,5	1	1308	1,5	1	1405	1,5	1	1534	1,8	1	1426	1,8			
3000-4000	1	1565	2,9	1	1562	2,6	1	1681	2,6	1	1663	2,4	1	1697	2,0	1	1687	1,3	1	1668	1,8	1	1791	2,0	1	1791	2,0	1	1791	2,0	1	1791	2,0			
4000-5000	1	1711	3,2	1	1711	3,2	1	1711	3,2	1	1711	3,2	1	1711	3,2	1	1711	3,2	1	1711	3,2	1	1711	3,2	1	1711	3,2	1	1711	3,2	1	1711	3,2			
5000-6000	1	1890	3,5	1	2095	3,5	1	2028	2,3	1	2095	2,5	1	2028	2,3	1	1980	2,2	1	1980	2,2	1	1980	2,2	1	1980	2,2	1	1980	2,2	1	1980	2,2			
6000-7000	1	2111	3,9	1	2111	3,9	1	2111	3,9	1	2111	3,9	1	2111	3,9	1	2111	3,9	1	2111	3,9	1	2111	3,9	1	2111	3,9	1	2111	3,9	1	2111	3,9			
7000-8000	1	2220	4,0	1	2220	4,0	1	2220	4,0	1	2220	4,0	1	2220	4,0	1	2220	4,0	1	2220	4,0	1	2220	4,0	1	2220	4,0	1	2220	4,0	1	2220	4,0			
8000-9000	1	2461	4,4	1	2461	4,4	1	2461	4,4	1	2461	4,4	1	2461	4,4	1	2461	4,4	1	2461	4,4	1	2461	4,4	1	2461	4,4	1	2461	4,4	1	2461	4,4			
9000-10000	1	2647	4,9	1	2647	4,9	1	2647	4,9	1	2647	4,9	1	2647	4,9	1	2647	4,9	1	2647	4,9	1	2647	4,9	1	2647	4,9	1	2647	4,9	1	2647	4,9			
10000-20000	1	2764	5,1	1	2764	5,1	1	2764	5,1	1	2764	5,1	1	2764	5,1	1	2764	5,1	1	2764	5,1	1	2764	5,1	1	2764	5,1	1	2764	5,1	1	2764	5,1			
20000-30000	1	2942	5,4	1	2942	5,4	1	2942	5,4	1	2942	5,4	1	2942	5,4	1	2942	5,4	1	2942	5,4	1	2942	5,4	1	2942	5,4	1	2942	5,4	1	2942	5,4			
30000-40000	1	3041	5,6	1	3041	5,6	1	3041	5,6	1	3041	5,6	1	3041	5,6	1	3041	5,6	1	3041	5,6	1	3041	5,6	1	3041	5,6	1	3041	5,6	1	3041	5,6			
40000-50000	1	3280	6,0	1	3280	6,0	1	3280	6,0	1	3280	6,0	1	3280	6,0	1	3280	6,0	1	3280	6,0	1	3280	6,0	1	3280	6,0	1	3280	6,0	1	3280	6,0			
50000-60000	1	3544	6,4	1	3544	6,4	1	3544	6,4	1	3544	6,4	1	3544	6,4	1	3544	6,4	1	3544	6,4	1	3544	6,4	1	3544	6,4	1	3544	6,4	1	3544	6,4			
60000-70000	1	3771	6,9	1	3771	6,9	1	3771	6,9	1	3771	6,9	1	3771	6,9	1	3771	6,9	1	3771	6,9	1	3771	6,9	1	3771	6,9	1	3771	6,9	1	3771	6,9			
70000-80000	1	3932	7,3	1	3932	7,3	1	3932	7,3	1	3932	7,3	1	3932	7,3	1	3932	7,3	1	3932	7,3	1	3932	7,3	1	3932	7,3	1	3932	7,3	1	3932	7,3			
80000-90000	1	4103	7,9	1	4103	7,9	1	4103	7,9	1	4103	7,9	1	4103	7,9	1	4103	7,9	1	4103	7,9	1	4103	7,9	1	4103	7,9	1	4103	7,9	1	4103	7,9			
90000-100000	1	5166	9,6	1	5166	9,6	1	5166	9,6	1	5166	9,6	1	5166	9,6	1	5166	9,6	1	5166	9,6	1	5166	9,6	1	5166	9,6	1	5166	9,6	1	5166	9,6			
TOPLAM	170	58119	100,0	170	60610	100,0	170	65100	100,0	170	71895	100,0	170	78441	100,0	170	89317	100,0	170	90687	100,0	170	91759	100,0	170	92813	100,0	170	82813	100,0	170	81354	100,0	170	73653	100,0

olmuştur. Bu dönemde 1000 nüfuslu yerleşmelerin oranı % 13.3'tür.

1945 yılında 201-300 nüfuslu yerleşmelerde görülen bir önceki yıla ait köy sayılarının azalması 1955 yılında da devam etmiştir. Nüfusun % 19.3'ü, nüfusu 301-400 arasında olan yerleşmelerde yaşıyordu. Bunu nüfus büyüklüğü bakımından 401-500 arasında nüfusa sahip olan yerleşmeler izliyordu. 1955'de nüfusu 1000'in üzerinde olan yerleşme sayısı 7'dir ve bu yerleşmelerde toplam nüfusun % 13.0'ü yaşamaktadır. Aydıntepe tekrar en fazla nüfusa sahip yerleşme konumuna gelmiştir.

1960 nüfus sayımına göre, Bayburt ilinde bazı yerleşmelerin nüfus kazanarak bir üst gruba çıkmaları sonucunda 501-800 nüfuslu yerlerde sayı ve nüfus bakımından çoğunluk sağlanmıştır. Bir önceki sayıma nazaran esas azalma 101-200 nüfus grubunda olmuştur. Köy sayısı bakımından 38 yerleşme ile 201-300 nüfus grubu başta gelmektedir. Ancak bu gruptaki köylerde toplam nüfusun % 11.7'si yaşarken, 37 köyün yer aldığı 301-400 nüfus grubunda toplam nüfusun % 15.9'u vardır. Nüfusu 1000'in üzerinde olan yerleşme sayısı da artarak 10'a çıkmış, barındırdıkları nüfus % 16.9'a erişmiştir. 1960 nüfus sayımının nüfus büyüklüğü bakımından bir önemi daha vardır. Aydıntepe ve Gökçedere'nin nüfusları bu sayımda 2000'i de aşmıştır. Bilindiği gibi, Köy Kanunu'na göre 2000'in üzerinde nüfusa sahip yerleşmeler köy olarak değil, kasaba olarak nitelendirilmektedir. Bu aynı zamanda belli fonksiyonların da belirgin hale geldiğini göstermektedir. 1960 yılında her iki kasabada Bayburt il merkezi dışındaki nüfusun % 5.0'i yaşıyordu.

1965 nüfus sayımında en fazla köy sayısına 301-400 nüfus grubundaki köyler sahip iken, en fazla nüfus 501-600 arasında nüfusu olan yerlerde yaşamaktadır. 201-300 nüfuslu köyler yine sayıca azalmış, 500'ün üzerinde nüfusu sahip yerler ise sayıca artmıştır. Bunun istisnası 701-800 grubudur. Bu grupta köy sayısında bir azalma meydana gelmiştir. 1965 yılında yerleşmelerden nüfusu 500'ün üzerinde olanların nüfusları, bir önceki sayıma nazaran artarak toplam nüfustaki payı % 57.7'den % 62.1'e çıkmıştır. 1000'den fazla nüfusa sahip 12 yerleşmede nüfusun % 20.2'si yaşıyordu. Bu yıl Demirözü'nün de nüfusu 2000'i aşmış ve üç kasabada nüfusun % 7.3'ü yaşamaya başlamıştır.

1970 sayımında yerleşmelerin nüfus büyüklüğü bakımından nisbeten daha geniş bir aralıktaki dağılımı görülmektedir. 1935'de 100'den az nüfuslu köyler ile 1600 nüfuslu köyler arasında değişen bu dağılım, 1970'de 100'den az nüfuslu köyler ile 3100 nüfuslu yerleşmeler arasında değişmiştir. 1970 sayımında toplam nüfusun % 60.9'u nüfusu 201-700 arasında değişen köylerde yaşıyordu. Toplam nüfusun % 15.9'unun yaşadığı 401-500 nüfuslu köylerin sayısı 32 iken, 36'şar köyün yer aldığı 201-300 ve 301-400 nüfus gruplarındaki köylerde toplam nüfusun % 23.5'i (201-300 grubunda % 9.9; 301-400 grubunda % 13.6) bulunuyordu. Bu dönemde köylerin nüfuslarındaki artışa bağlı olarak sayıca azalan 201-300 nüfuslu köyler, bazı köylerin nüfuslarının azalması sonucunda yine sayıca artmaya başlamıştır. 1000'in üzerinde nüfusa sahip olan yerleşmelerin

sayısı azalarak 11'e inmiş, ancak nüfuslarının toplam nüfustaki payı artarak % 22.1'e çıkmıştır. Arpalı, Gökçedere ve Konursu'nun nüfusu 2000'i, Aydıntepe'nin nüfusu ise 3000'i aşmıştır. Nüfusu 2000'in üzerinde olan yerlerin payı da % 10.8'e inmiştir.

1975 nüfus sayımı, Bayburt'a bağlı yerleşmelerin toplam nüfuslarının maksimumuna eriştiği sayıdır. Nüfus gruplarına göre yerleşmelerin dağılımı nisbeten daha düzenlidir. Sayıca en fazla olan nüfus grubu 301-400'dür (35 adet). Nüfus açısından ele alındığında bu grup % 14.3'lük paya sahip olan 401-500 ve % 13.2'lik paya sahip olan 501-600 nüfus grubundan sonra % 12.5'lik pay ile üçüncü sırada yer almaktadır. Sayıca ikinci fazlalığa sahip olan 201-300 nüfuslu köyler grubunda toplam nüfusun sadece % 8.9'u yaşıyordu. 1975 yılında fazla nüfuslu köyler sayıca artarken, orta nüfuslu köylerin sayıları azalmıştır. Buna rağmen 201-700 grubundaki köyler toplam nüfusun % 58'ini barındırıyordu. 1000'in üzerinde nüfusa sahip olan 14 yerleşmede toplam nüfusun 1/4 (% 25.4)'i yaşıyordu. Bir önceki sayımda 3000 nüfusu aşan Aydıntepe'nin nüfusu 3000'in altına inmiştir. 2000'in üzerinde nüfusa sahip diğer yerleşmeler Demirözü ve Konursu'dur. Arpalı ve Gökçedere ise 3000'in üzerindeki nüfuslarıyla dikkati çekmektedir. Nüfusu 2000'in üzerinde olan yerleşmelerde toplam nüfusun % 14.3'ü yaşıyordu.

1980 nüfus sayımı, nüfusun önemli miktarlarda azaldığı bir dönemdir. Nüfusta 9000'e yakın bir azalma görülmektedir. 301-800 arasında nüfuslu köyler, gerek 301'den az, gerekse 800'den çok nüfuslu yerleşmeler lehine sayıca azalmışlardır. Artış özellikle 101-200 ve 201-300 nüfuslu köylerde olmuştur. Nüfusları 201-700 arasında değişen köylerde yaşayan nüfusun toplamdaki payı yine % 58 civarındadır. bunun nedeni, 201-300 nüfuslu köylerin sayıca artmaları ve bu artış ile 300'ün üzerinde nüfusa sahip olan yerleşmelerde nüfus azalmasını karşılayabilmesidir. 1980'de 40 köyün nüfusu 201-300 arasındaydı ve burada nüfusun % 12.2'si yaşıyordu. Nüfusu 1000'in üzerinde olan yerleşmelerin sayısı 11'dir. Burada ise nüfusun % 23.2'si barınmaktadır. Bir önceki sayımda 3000'den fazla nüfusa sahip olan Arpalı ve Gökçedere'nin nüfusları 3000'in altına inmiş, Aydıntepe'nin nüfusu ise yine 3000'in üzerine çıkmıştır.

1980 sayımında olduğu gibi, 1985 sayımında da Bayburt'taki kırsal nüfus azalış göstermiştir. En fazla köye sahip nüfus grubu olan 201-300 grubunda, toplam nüfusun % 12.7'si yaşamaktadır. Sayı bakımından 32 köy ile 101-200 (toplam nüfusun % 6.0'sı), nüfustaki payı bakımından ise % 12.0 ile 301-400 nüfus grubu (28 köy) 201-300 grubundan sonraki yüksek değerlere sahiptirler. Toplam nüfusun % 55.8'i 201-700 arasında nüfusa sahip olan yerleşmelerde yaşıyordu. 1000'in üzerinde nüfuslu yerleşmelerin sayısı bir önceki yıla eşittir (11). Toplam nüfustaki payları ise 1/4'den fazla olmuştur (% 27.5). 1980'de 2000'den fazla nüfuslu olan yerleşmeleri Arpalı, Gökçedere, Demirözü ve Konursu ile nüfusu 4000'e yaklaşan Aydıntepe oluşturmaktaydı. Kasabaların Bayburt il merkezi dışındaki nüfusa oranları % 18.6'ya çıkmıştır.

1990 yılında nüfusta genel bir azalma sözkonusudur. 1985'de 201-300 nüfus grubunda olan sayıca çokluk, 1990'da 101-200 grubuna geçmiştir. Ancak nüfus fazlalığı yine 201-300 grubundadır. 1990 yılında nüfusu 1000'in üzerinde olan yerleşmelerin sayısı azalmış ve 8'e inmiştir. Toplam nüfustaki payı da 1/3'e çok yaklaşmıştır. Aydıntepe, Arpalı, Gökçedere, Konursu, Demirözü ve Akşar kasabaları toplam nüfusun % 25.3'ünü barındırıyordu. Aydıntepe'nin nüfusu ilk defa bu yılda 5000'i aşmıştır.

Sonuç olarak, Bayburt'ta 1927-90 yılları arasında nüfusun 1975'e kadar arttığı, bu tarihten sonra da kademeli olarak azaldığı, il merkezinin bu azalıştan etkilenmediği, aksine nüfusunun arttığı, diğer yerleşmelerde ise genel olarak büyük nüfus kayıplarının olduğu söylenebilir. Göçlerin durdurulabilmesi, ekonomik ve sosyal şartların iyileştirilmesine bağlıdır. Büyük şehirlerin tüm çekiciliğine rağmen kırdan olan köylerin azaltılabilmesi, Bayburt il merkezine olduğu kadar Bayburt'un kırsal kesimine de yatırım yapılmasını gerektirmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

- CERİT, S., 1983, "*Türkiye'de Nüfusun Yapısı*", Türkiye'de Planlı Dönemde Nüfus ve Aile Planlaması Çalışmaları, Devlet Planlama Teşkilatı, Sosyal Planlama Başkanlığı, Ankara.
- D.İ.E., *Genel Nüfus Sayımı* (1927, 1935, 1940, 1945, 1950, 1955, 1960, 1965, 1970, 1975, 1980, 1985, 1990).
- K.İ.B., 1967, *Köy Envanter Etüdlrine Göre Gümüşhane*, Köy İşleri Bakanlığı Yayını, Ankara.
- MİROĞLU, İ., 1975, *XVI. Yüzyılda Bayburt Sancağı*, Anadolu Yakası Bayburt Kültür ve Yardımlaşma Derneği Yayını, İstanbul.

